

НІЗОВЕЦЬ В.В., маг. 50 гр., ФЕУВ
Наук. кер.: Кравченко В.О., к.е.н., проф.
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ І МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано інноваційний потенціал створення та розвитку регіональних і міжрегіональних кластерів в Україні. Досліджено основні проблеми, що ускладнюють запровадження кластерної моделі розвитку, виявлено недоліки реалізації інноваційних підходів щодо активізації регіональних і міжрегіональних кластерів та запропоновано способи її удосконалення.

Актуальність. Для України є актуальною концепція сталого розвитку. Нестабільна економічна ситуація в країні, зовнішні загрози фінансового та економічного характеру, загострення внутрішніх економічних та соціальних проблем в регіонах, поступове виснаження природних ресурсів є тривалою характеристикою економічного життя України. Враховуючи практику країн, політика яких зорієнтована на реалізацію концепції регіонального сталого розвитку, актуальною є трансформація регіональної економіки на засадах кластерного підходу, що супроводжується поширенням регіональних та міжрегіональних кластерів.

Поступове проникнення ідей кластерного розвитку на рівні уряду та міністерств в Україні починається з 2000-х років. Однак, за більш ніж десять років, значних зрушень так і не було досягнуто. В Україні не має жодного конкурентоздатного кластера. На фоні чималої кількості заяв щодо ініціації кластерів, реально функціонуючими на даному етапі кластерами стають лише поодинокі ініціативи бізнесу [1].

Відтак актуальними залишаються питання пошуку шляхів перетворення кластерів на дієвий інструмент регіональної політики сталого розвитку в Україні.

Мета дослідження. Інноваційного потенціалу щодо створення регіональних і міжрегіональних кластерів в Україні, а також розробки різноманітних шляхів успішної реалізації кластерної політики в Україні з окресленням реальних кроків держави у напрямку їх подолання.

Основний матеріал дослідження. В умовах глобалізації перед регіонами України постають нові виклики щодо інтенсивного освоєння нових підходів і прийомів ведення господарства, виклики щодо застосування на практиці інноваційних механізмів та інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку територій, що позитивно зарекомендували себе у світовій (зокрема європейській) практиці.

Потужний інноваційний потенціал щодо активізації регіонального

розвитку має створення регіональних і міжрегіональних кластерів, що стимулюють продуктивні інвестиції до технологічно інноваційно зорієнтованих виробничих, транспортно-транзитних, рекреаційно-туристичних регіональних комплексів. Регіональні та міжрегіональні кластери формують міцне підґрунтя для вирішення питань зайнятості та імпортозаміщення, прискорюють зростання конкурентного потенціалу територій, забезпечують соціальну стабільність [3].

За оцінками вітчизняних і зарубіжних науковців, експертів ОЕСР, підхід, заснований на формуванні регіональних та міжрегіональних кластерів, виступає не тільки засобом досягнення цілей промислової політики, що охоплює структурні зміни, підвищення конкурентоздатності та підприємницької активності малого бізнесу, посилення інноваційної направленості, але й завдяки сприянню всебічному розвитку виробничого співробітництва, що активно реалізується за допомогою спеціалізації і кооперування виробництва, виступає одним із ключових факторів конкурентоздатності регіонів у глобальному економічному середовищі, досягаючи цілей сталого (врівноваженого) розвитку.

Політика підтримки кластерів, будучи частиною стратегії, спрямованої як на розвиток регіону, так і бізнесу, часто реалізується не явно, а маскується під регіональну, інноваційну, промислову політику чи політику підтримки малих та середніх підприємств. У такому випадку її вплив на розвиток кластерів перетворює їх на важливу складову загальної змішаної кластерної політики, спрямованої на підтримку кластерних ініціатив, які являють собою організовані зусилля (практичні дії), направлені на ініціацію створення кластерів у регіоні та підвищення їх конкурентоздатності за участю підприємств - потенційних учасників кластера, регіональних або державних органів влади і / або наукової спільноти [4].

На нашу думку, високим потенціалом інфраструктурної підтримки розвитку регіону з боку держави в межах реалізації кластерної політики є створення спеціальних економічних зон (СЕЗ), а також технопарків та технополісів, які стали основою економічного розвитку провідних країн, необхідні для активного залучення і в нашій державі.

Аналізуючи проведені дослідження, найважливішими чинниками, що ускладнюють запровадження розвитку кластерів в Україні, і які потребують подальшого вирішення, відносяться наступні:

- відсутність довіри між органами державної влади та бізнесом;
- відсутність підтримки кластерних ініціатив з боку держави;
- слабкість кластерів через низький рівень конкуренції на внутрішньому ринку, потенційна відсутність агресивних постачальників і вимогливих споживачів;
- брак іноземних інвестицій і венчурного капіталу, що є важливим джерелом розвитку регіональних кластерів у розвинених країнах;

- недосконалість законодавчої бази для функціонування кластерів, різноманітні бюрократичні перешкоди для розвитку підприємництва;
- непослідовність у реалізації довгострокових стратегій у зв'язку з нестабільністю політичної ситуації [2].

Необхідність в побудові надійної інформаційної платформи для розвитку кластерів, здійснення ретельного аналізу і коригування кластерної політики на кожній стадії кластерного процесу, об'єднання зусилля держави, приватного сектору та громадських організацій щодо сприяння розвитку регіональних і міжрегіональних кластерів в Україні, являються основними аспектами в дослідженні даної проблеми.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Практична реалізація інноваційних підходів до формування нової регіональної політики, модернізація системи управління регіональним розвитком в Україні тісно пов'язані з використанням переваг міжрегіонального співробітництва, що стимулюватиме розвиток внутрішнього ринку, посилить економічну та соціальну єдність країни, активізує міжнародне міжрегіональне співробітництво.

Таким чином, потужний інноваційний потенціал стосовно активізації регіонального розвитку в Україні має створення регіональних і міжрегіональних кластерів, що потребує:

- забезпечення нормативно-правової та законодавчої підтримки конкурентоспроможності й розвитку кластерів;
- включення програм підтримки кластерів до регіональних програм соціально-економічного та інвестиційно-інноваційного розвитку України;
- активізації зв'язків «влада - бізнес - наука» завдяки запровадженню ефективних механізмів досягнення державно-приватного партнерства;
- забезпечення інформаційної підтримки кластерів, популяризація кластерного підходу у спосіб проведення інформаційних кампаній, створення інтернет-ресурсів, забезпечення участі українських кластерів у європейських інформаційних мережах.

Бібліографічний список.

1. Соколенко С.І. Сучасний економічний розвиток регіону на основі інноваційних промислових кластерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sokolenco.com/clusters/51>.

2. Українські кластери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ucluster.org>; сайти облдержадміністрацій України.

3. Innovation Clusters in Europe: A statistical analysis and overview of current policy support / DG Enterprise and Industry report. – European Communities, 2009. - p. 68.

4. Slvell, O. The Cluster Initiative Greenbook / O. Sılvell, G. Lindqvist, C. Ketels.-Brom ma tryck AB, 2011.